Bejn Kanzunetta u Poeżija

Il-Lirika tal-Brikkuni

Studenta:
Sephora Francalanza

Tutur:
Prof. Adrian Grima

1. Introduzzjoni

Fl-istorja tal-letteratura tal-Punent, kien hemm żmien meta l-kanzunetta kienet titqies bħala letteratura. Il-poeżija taf il-bidu tagħha lill-mużika, għaliex bdiet tinkiteb biex takkumpanja l-mużika tal-lira (Cooper 135), iżda biż-żmien, din ir-relazzjoni bdiet tiddgħajjef. Dan l-istudju jistħarreġ ir-relazzjoni bejn dawn iż-żewġ dixxiplini llum, permezz ta' analiżi letterarja ta' xi kanzunetti tal-grupp lokali Brikkuni.

2. Il-lirika ħaqqha l-Premju Nobel għal-Letteratura?

Il-kwistjoni tar-rabta tal-lirika tal-kanzunetta mal-poeżija tqajmet fuq livell internazzjonali mal-aħbar tar-rebbieħ tal-Premju Nobel għal-Letteratura tal-2016, il-kantawtur Bob Dylan. Ħafna qablu ma' din l-għażla, fosthom *The New York Times* li qalet li b'din l-għażla, il-bord tal-Premju Nobel *"dramatically redefined the boundaries of literature, setting off a debate about whether song lyrics have the same artistic value as poetry or novels"* (Alter et al). Min-naħa l-oħra, fost dawk li kkritikaw din l-għażla, kien hemm il-kittieb Irlandiż Irvine Welsh, li stqarr li dan il-premju tilef xi ftit minn valuru meta ngħata lil mużiċist (Gilmore).

Dylan mhuwiex kantawtur u mużiċist kwalunkwe. Tul il-karriera tiegħu esperimenta bis-sħiħ, u esplora stili varji li jixhdu l-influwenza letterarja tar-Romantiċi bħal Blake u Coleridge, tal-Modernist Franċiż Arthur Rimbaud, u tal-poeti tal-ġenerazzjoni Beat ta' żmien Dylan stess, bħal Jack Kerouac u Allen Ginsberg (Gilmore). Bħall-kantawturi Taljani, huwa għanna favur it-titjib ta' ħajjet il-bniedem, kanzunetta paċifista li ħarset lejn temi universali imma wkoll lejn is-sitwazzjoni tan-nies komuni fl-Istati Uniti tal-Amerka ta' żmienu.

L-oġġezzjoni ta' bosta kummentaturi hija msejsa fuq il-fehma li l-lirika hija inferjuri għall-poeżija. Għalihom hemm distinzjoni ċara bejn id-dinja tal-arti għolja u d-dinja tar-rock 'n' roll li m'għandhiex il-preġju u ma tgawdix ir-rispett li tgawdi l-poeżija. Jien ma naqbilx ma' din l-oġġezzjoni għaliex, minkejja li ma jeżistix il-Premju Nobel għall-Mużika, il-kanzunetta mhix forma artistika inferjuri għal-letteratura. Barra minn hekk, il-kanzunetta wkoll kapaċi ġġib bidla sinifikanti f'ħajjet il-bniedem, tittraxxendi l-parametri konvenzjonali u toħloq djalogu dwar kwistjonijiet kurrenti.

Il-fehmiet lokali fuq is-suġġett ivarjaw, b'Mario Vella, il-kantawtur tal-Brikkuni nnifsu, jinsisti li l-"Lirika MHIX poeżija u viċiversa." L-awtur Antoine Cassar ma jaqbilx miegħu, għaliex f'diskussjoni pubblika fuq sit soċjali, huwa qal li bħal fil-każ ta' Bob Dylan, Mario Vella huwa kantawtur u poeta. "Dwar li lirika mhix poeżija u viċiversa ... naqbel li mhumiex l-istess ħaġa, imma jagħlfu 'l xulxin. Hemm lirika poetika, lirika inqas poetika, u lirika li mhi poetika xejn. Bob Dylan kantawtur u poeta. Leonard Cohen kantawtur u poeta. U Mario Vella? Se tgħidilna li poeta m'intix? Ikun sinjal," jgħidlu Cassar bi tbissima, "ta' umiltà kbira, iżda falza" (A. Cassar, Kumment fuq artiklu). Il-pożizzjoni tal-kantawtur veteran Manwel Mifsud hi

li l-poeżija u l-kanzunetta jgħammru fi mkejjen kemxejn differenti. Hu jqis il-kanzunetta bħala sfida ikbar mill-poeżija, partikolarment minħabba l-limitu tagħha fit-tul u l-ħtieġa li tinftiehem minnufih mill-udjenza (M. Mifsud, intervista).

3. Il-Ħbula Stirati tal-Kanzunetta

Mario Vella feġġ fix-xena letterarja Maltija bil-poeżiji tiegħu li dehru fil-ġabra ta' ħames poeti, *Ħbula Stirati,* fl-2007. Għalkemm inkluda lilu nnifsu ma' dawn il-poeti li kellhom ix-"xenqa espliċita li jdaħħlu mill-ġdid is-sogru fis-sengħa tal-vers," huwa ttratta dawn il-vrus mill-bidu nett bħala lirika tal-kanzunetti li "oriġinarjament inkitbu sabiex jitkantaw" (Vella Mario et al). Uħud mill-poeżiji ta' Vella li jinsabu fil-ġabra *Ħbula Stirati* kantahom fit-tnedija tal-ktieb u eventwalment tfaċċaw bħala kanzunetti fl-ewwel żewġ albums tal-grupp Brikkuni, *Kuntrabanda* fl-2008 u *Trabokk* fl-2012.

Vella juri x-xewqa li l-kanzunetta Maltija timraħ fil-ħsieb u fl-istil. Fl-2016, huwa appella lil gruppi simili tal-Brikkuni sabiex ma jħossuhomx ristretti f'dak li jdoqqu: "Il-mużika li tinterpretaw ma tibdiex u tispiċċa man-noti li ddoqqu iżda mal-fehmiet, xewqat u ideoloġiji li kibru magħkom. Huma inseparabbli u s-separazzjoni tagħhom ma tħalli xejn warajha għajr xogħol insipidu u materjal li l-kwalità tiegħu ma twassalx lil hinn mit-teknika. Nibqa' noħlom li għad jisbaħ jum meta tistejqru mir-raqda tagħkom, u tifhmu kemm għandkom saħħa, u kemm tistgħu tieħdu r-riedni f'idejkom – jekk imqar tridu, jekk imqar fadlilkom qalb li għadha tħabbat għal xi ħaġa li għadha mhix mittiefsa mill-kompromessi politiċi li jeżistu f'kull qasam, inkluż dak mużikali" (Brikkuni, Facebook). L-istraordinarjetà tal-Brikkuni tinsab proprju hawn, li ħadu r-riedni f'idejhom u ma ħallewx il-kanzunetta tagħhom tinħakem mill-atmosfera tal-festivals, il-kanzunetti sterjotipiċi li Immanuel Mifsud jiddistingwihom minnhom billi jsejjaħ il-kanzunetti tal-Brikkuni "poeżiji maħdumin, li min kitibhom fortuntament nesa li l-pop Malti tradizzjonalment illimita ruħu għat-tradizzjoni tal-inħobbok u tal-għalfejn-tlaqtni u tal-kif-se-mmut-mingħajrek" (I. Mifsud, "Meta l-Imqarbin Ikunu Bravi"). Huma u jwettqu manuvri mużikali u letterarji bil-lingwa Maltija li rari twettqu qabel, il-Brikkuni jużaw l-idjoma tagħhom biex jissensibilizzaw udjenza wiesgħa.

4. Il-Metafora: il-Konvenzjoni u x-Xbieha

Il-lirika ta' Mario Vella hija xhieda tal-fatt li l-għeruq tan-natura u

d-dinamika tal-metafora jinsabu fil-lingwaġġ ta' kuljum, għax il-bnedmin jużawha l-ħin kollu u inkonxjament: *"metaphor (that is, cross-domain mapping) is absolutely central to ordinary natural language semantics,"* u l-istudju tal-metafora letterarja huwa *estensjoni* tal-istudju tal-metafora fil-ħajja ta' kuljum (Lakoff 1). Il-metafora ta' Vella ħafna drabi għandha l-għeruq tagħha fil-metafora komuni li tinstab fil-lingwaġġ ta' kuljum, pereżempju fl-idjomi Maltin, li huma mimlija metafori. Il-metafori konċettwali konvenzjonali, li jinsabu fil-ħsieb u l-lingwaġġ komuni, huma għalqa kbira li fiha l-awturi letterarji u liriċisti bħal Vella jfittxu l-materja prima għall-kreazzjonijiet metaforiċi tagħhom.

It-titlu nnifsu tal-kanzunetta "Ix-Xewk u x-Xwiek," pereżempju, huwa devjazzjoni mill-espressjoni idjomatika "fuq ix-xwiek" li l-Maltin jużawha biex ifissru meta xi ħadd ikun eċċitat. Permezz tal-alliterazzjoni u l-konnotazzjoni idjomatika tal-kelma "xwiek," Vella joħloq metafora konċettwali makakka li tqanqal il-burdata dinamika tal-imħabba, li daqqa tħossok qiegħed fuq ix-xewk – nom bil-konnotazzjoni ta' wġigħ fiżiku, li titniggeż, bid-diwi wkoll tal-kuruna tax-xewk li libbsu lil Ġesù fil-passjoni tiegħu – u daqqa tħossok fuq ix-xwiek, ħerqan jew ħerqana għal li ġej. Il-metafora li hemm fl-idjoma li tnissel minnufih xbieha f'moħħ is-semmiegħa, għax ħafna idjomi jostru metafora fihom, tgħin biex tlaqqa' s-sors mat-tir, dak li Lakoff isejjaħlu "*target domain*" (8), jew l-għalqa li tirċievi. Li kieku kellna nittrattaw din il-metafora kif jittrattaha Lakoff, insibu żewġ kunċetti fiha: l-imħabba hija wġigħ u l-imħabba hija eċċitament. Il-lirika ta' Vella tegħleb l-isfida li tinġarr mid-diskors stabbilit tal-kanzunetti tipiċi ta' mħabba u minflok toħloq konnessjonijiet akustiċi u semantiċi ġodda.

Tip ta' metafora oħra li juża Vella f'din il-kanzunetta hija l-"*image-metaphor*" ta' Lakoff (25), illum sikwit metafora mejta, bħall-metafora-xbieha tal-qoxra, għaliex nifhmu li tirreferi għall-qoxra, bħal ta' bebbuxu, li l-bnedmin jilbsu bħal maskra, jew b'mistħija, jew biex jaħbu l-identità vera tagħhom.

L-istess bħalma meta togħdos fil-baħar, bħallikieku qed tilgħab logħba, tieħu gost li tmiss il-qiegħ, il-qiegħ metaforiku fil-kanzunetta wkoll iġiblu sensazzjonijiet pożittivi lil Vella, sensazzjonijiet psikosomatiċi, għaliex "Missejt il-qiegħ, u kien hemm ħlewwa / Fil-qiegħ, l-oħla ħlewwa." Dan l-aħħar distiku dwar il-qiegħ li jġib ħlewwa, saħansitra bl-użu tas-superlattiv, jirrappreżenta l-kulminu tas-sensazzjonijiet sesswali meta fl-aħħar tintlaħaq il-milja fil-bnedmin li jitwaħħdu fiżikament u

spiritwalment. Filwaqt li, is-soltu, dan il-qiegħ jissimbolizza l-falliment, fil-kanzunetta dan is-simbolu jinqaleb ta' taħt fuq, għaliex Vella donnu qatt ma tela' daqshekk fil-għoli, ma jistax jasal aktar minn hekk. L-għoli, kif jiddiskutu t-teoristi George Lakoff u Mark Johnson fl-istudju tagħhom fuq il-metafora, jitqabbel mal-pożittiv, "*more is up,*" waqt li "*less is down*" (20). Dan hu eżempju ta' "*image-schema*" (23), li hi struttura fil-moħħ li tistabbilixxi skemi ta' raġunar u li fil-qafas tagħha tinħoloq il-metafora konċettwali. Is-sovverżjoni ta' dan it-tqabbil Vella jagħmilha permezz tal-metafora. Wormser u Cappella jgħidu li "*The soul is the depth of our being and poetry is one means of sounding that depth*" (Wormser u Cappella xiii). Wara kollox, il-poeżija hija, qabelxejn, esperjenza fiżika li ġejja mill-qiegħ nett tar-ruħ jew tasal f'dak il-qiegħ (xviii); il-poeta Joseph Brodsky jiddeskriviha bħala "*the soul's search for its release in language*" (xiii). Dan l-istess ħelsien Vella jsibu fil-qiegħ nett, li għalih jirrappreżenta "l-oħla ħlewwa" li għadhom kif ġarrbu l-maħbubin flimkien, destinazzjoni f'ruħu li qatt ma żar qabel.

Fl-użu tal-metafora fil-lirika tiegħu, Mario Vella jirrifletti l-funzjoni l-iktar radikali tal-metafora, dik li tesplora jew saħansitra toħloq realtajiet u esperjenzi ġodda. Ħafna drabi dan jagħmlu bil-metafora konċettwali konvenzjonali li titlaq minn konvenzjoni fis-soċjetà u tinvertiha b'tali mod li bilkemm tibqa' tixxiebah.

5. Djalogu mal-Bibbja

Il-kanzunetti tal-Brikkuni huma miżgħuda bl-intertestwalità: hemm allużjonijiet għal ġrajjiet veri li seħħu f'Malta, bħal f'"L-Assedju ż-Żgħir," taħdit idjomatiku, bħal f'"Sigrieti" u riferimenti diretti għall-films, bħal fil-każ tal-kanzunetta "Aguirre" fl-album *Rub al Khali*. Minkejja li Vella, fil-lirika tiegħu, juri ċertu antagoniżmu lejn il-Knisja bħala istituzzjoni, donnu ma jistax jaħrab min-nieqa Kattolika li bennitu, u jinqeda b'bosta allużjonijiet bibliċi. Din hi prova tal-punt li għamlu Mikhail Bakhtin u Julia Kristeva fl-istudju tal-intertestwalità, li t-test ma jistax jinfatam mit-testwalità kulturali u soċjali li ġej minnha (Allen 36), u l-kanzunetti tal-Brikkuni donnhom jiddjalogaw ma' dawn it-testi, mhux biss jissellfu xi parti minnhom.

Kanzunetta alluživa li aktarx taqa' taħt waħda mill-kategoriji ta' Gérard Genette – il-metatestwalità – hija "Il-Maħbuba l-Midruba." Dwar il-metatestwalità, Genette jgħid: "*It unites a given text to another, of which it speaks without necessarily citing it (without summoning it), in fact sometimes even without naming it*" (4). L-isem "Il-Maħbuba

l-Midruba" jidwi l-isem tal-ġabra ta' novelli ta' Immanuel Mifsud, *Il-Ktieb tal-Maħbubin Midruba*, li bħala fattur komuni għandhom ir-rappreżentazzjoni tal-mara bħala vittma, minkejja ċ-ċentralità tagħha fl-istejjer. Il-kanzunetta tissellef dan il-motif ukoll. Lill-mara maħbuba tpoġġiha fix-xena tal-kruċifissjoni ta' Kristu, minfloku fuq is-salib.

L-ewwel versi "Pala, zappun u satal/ raddijiet il-ġilji lill-art" diġà huma indikattivi tax-xena li sseħħ fuq il-Golgota, iżda r-referenza tilħaq il-qofol tagħha fil-vers "xappu l-isponoż fil-ħall," li hu kważi identiku tal-vers mill-Bibbja: "Kien hemm bieqja mimlija bil-ħall; huma xarrbu sponża bil-ħall, waħħluha ma' qasba tal-issopu, u ressquhielu lejn ħalqu" (*Il-Bibbja,* Ġw 19:29). Dan huwa l-"*objective-correlative*" ta' T. S. Eliot, li jittrasferixxi l-emozzjonijiet fit-test permezz ta' *"a set of objects, a situation, a chain of events which shall be the formula of that particular emotion"* ("Hamlet and his Problems"). Il-ġrajja rrakkuntata f'din il-kanzunetta tibda sa mit-tħaffir fl-art għall-qabar jew għas-salib, u tibqa' sejra sa wara mewt il-mara, meta l-ħtija tirrenja fuq il-ħatja, bħalma rrenjat fuq dawk li sallbu lil Ġesù fil-Bibbja, partikolarment fuq is-suldat li nifidlu ġenbu u ħareġ biss demm u ilma minn ġisem Ġesù (Ġw 19:34).

F'"Il-Maħbuba l-Midruba" hemm insinwazzjoni oħra li din il-maħbuba qed jifflaġellawha għaliex hi wkoll dinbet, forsi sesswalment, u r-referenza din id-darba hi għall-mara li fl-Iskrittura nqabdet fl-adulterju. Il-konnessjoni bejn il-kanzunetta u din il-ġrajja fl-Iskrittura ssir permezz tat-trab, is-simbolu użat fiż-żewġ testi. Fil-Bibbja, Ġesù jikteb fit-trab hu u jipprova jinjora lill-Fariżej li qegħdin jikkundannaw lill-mara, u jagħmel l-isfida retorika tiegħu: "'Min fostkom hu bla dnub jitfgħalha hu l-ewwel ġebla'" (Ġw 8:7). Fil-kanzunetta, "il-fdal ta' ruħhom offriet l-art/u meta lestiet iż-żarbun mesħet mit-trab." It-trab jintuża diversi drabi fil-Bibbja bħala simbolu, pereżempju fil-Ġenesi, "Għax trab int u fit-trab terġa' tmur" (3:19), u Pawlu Mizzi jagħmel rabta bejn din il-kanzunetta u dan il-vers mill-Bibbja, għaliex il-maħbuba jistħajjilha "tirrappreżenta lill-ħajja li ta' kuljum tfakkarna li kollox u kulħadd għad jerġa' jsir trab" ("Tberfil"). Iżda l-vers ta' Vella huwa referenza ċara għall-vers minn Mattew: "Jekk imbagħad xi ħadd ma jilqagħkomx u ma jismax minn kliemkom, oħorġu 'l barra minn dik id-dar jew belt u farfru t-trab ta' saqajkom" (10:14). Minkejja li l-azzjoni sseħħ darba lejn tmiem il-kanzunetta, hemm ċerta ritwalità fl-att tat-tindif taż-żarbun, bħallikieku hu parti minn rit spiritwali li jixhed id-devozzjoni u d-determinazzjoni tal-fidili. F'dal-każ it-trab, marbut

mal-ħmieġ, fir-referenzi bibliċi u anke fil-kanzunetta, jissimbolizza dan il-qtugħ minn dawk li ma jridux jissieħbu fil-komunità ta' dawk li jemmnu. It-trab jimplika li l-għażla tagħhom hi bħallikieku ħmieġ jew marda li l-fidili jridu jagħmlu minn kollox biex ma jittiħdux minnha.

Fil-vers b'inverżjoni "il-fdal ta' ruħhom offriet l-art," l-art u l-mara jitwaħħdu fil-figura mitoloġika ta' Gaea, l-alla tal-univers, għalhekk il-figura anonima femminili tal-aħħar vers, "u meta lestiet iż-żarbun mesħet mit-trab," x'aktarx hija Gaea, għaliex tiġbor il-protagonisti f'essri wieħed. L-azzjoni ta' Gaea li timsaħ iż-żarbun tagħha mit-trab, tista' tinftiehem bħala l-azzjoni ta' figura li donnha qatgħet qalbha minn uliedha, mill-bnedmin, minn dawk li tkażaw u sallbu lill-maħbuba l-midruba u lil Ġesù qabilha. F'dan il-kuntest, il-kanzunetta donnha tikteb l-istorja tal-kruċifissjoni ta' Kristu mill-ġdid, imma b'tali mod li Ġesù, il-vittma, ma jaħfirx dnubiet min sallbu; din id-darba ma jgħidx, "'Missier, aħfrilhom, għax ma jafux x'inhuma jagħmlu'" (Lq 23:34), imma jaħsel idejh minnhom, bħalma Pilatu ħasel idejh minnu.

It-test ma jistax jiżola ruħu minn dak li ġie qablu u dak li ġej warajh, għax ladarba jinkiteb, isib ruħu f'relazzjoni multidixxiplinarja li tisfida l-konfini tal-post u ż-żmien. Permezz ta' din il-kanzunetta u oħrajn, bħal "Loqom" u "L-Assedju ż-Żgħir," Vella jqiegħed il-lirika tal-Brikkuni fi kwadru akbar minn dak tax-xena mużikali Maltija billi joħloq djalogu mal-ġrajjiet u n-narrattivi tal-kultura Maltija, djalogu li kapaċi jiddestabilizza jew saħansitra jxejjen il-memorja stabbilita ta' dawn il-ġrajjiet billi jaqlibhom ta' taħt fuq, mhux biss bl-intertestwalità, iżda anke bl-għodod ewlenin l-oħra tiegħu, il-metafora u t-ton.

6. L-Ironija Satirika

Għalkemm fil-maġġoranza tal-kanzunetti Vella jidher li qed jeħodha qatta bla ħabel kontra l-persuni t'awtorità li dmirhom hu li jerfgħu r-responsabbiltà tal-pożizzjoni tagħhom u jiggwidaw lill-poplu, huwa ma jippuntax subgħu lejn dawn in-nies biss, imma jħares minn lenti makrokożmika lejn is-soċjetà kollha. F'xi kanzunetti, it-ton jironizza ċerti użanzi u karatteristiċi tas-soċjetà, bħallikieku jixtieqha tqum fuq tagħha, attitudni simili għal ta' Juann Mamo lejn is-soċjetà insulari fir-rumanz tiegħu *Ulied in-Nanna Venut fl-Amerka*.

Kanzunetta li tironizza l-ħajja Maltija tar-raħal hi "Fil-Bar ta' Taħt il-Knisja," fejn l-ironija fit-titlu tintrifed bil-paradoss li jlaqqa' l-ħajja tradizzjonali

Maltija magħġuna minn valuri reliġjużi sodi mal-ħajja aktar moderna u liberali, rappreżentata mis-sineddoke tal-"bar," post magħruf bħala skandaluż. L-isfond tal-kanzunetta huwa r-realtà, għaliex verament fetaħ bar għall-omosesswali viċin il-knisja tal-Imġarr, ir-raħal ta' Vella (Vella, "Tislijiet minn Brussell"). Il-fatt li l-bar hu daqshekk viċin tal-knisja, meqjusa bħala post sagru, jitqies bħala sagrileġġ u jmur kontra l-valuri msemmija, fatt muri fil-paradoss "Kull dritta ssir milwija."

It-ton ta' dil-għanja għall-ġenerazzjoni l-ġdida huwa wieħed ta' tkażar falz, għax tinħass ironija qawwija fil-versi li donnhom jidwu s-seksik tan-nies tar-raħal. It-ton jinbidel f'wieħed ta' sfida f'versi bħal "fuq sider bintek taf issibni hemm," sfida diretta lir-raħlin li aktarx jirreżistu l-bidla fis-soċjetà, nies bħal Ċikku ċ-Ċinkwina u martu Lieni ("Ċikku ċ-Ċinkwina," *Trabokk*). Il-liriċista jopponi din il-mentalità u juri ċerta stmerrija lejha u jistqarr bla tlaqliq li hu wieħed mill-klijenti tal-bar: "Naħqar il-pulmun u nbul fuq l-intellett." Hawn jitfaċċa n-nuqqas ta' qbil, permezz tal-atti vulgari li jagħmel, li Vella jidher li għandu mhux biss mar-raħlin imma aktar mad-dinja akkademika jew l-istituzzjonijiet tagħha. In-nuqqas ta' rima regolari hu wkoll kumment dwar kif donnha ntilfet l-ordni fil-ħajja moderna.

Għall-ewwel, il-kantant jimxi fuq l-għajdut tan-nies, "Jiena noqgħod fuq li smajt," imma lejn tmiem il-kanzunetta, wara li jkun magħad dan l-għajdut u interpretah bil-mod tiegħu, jindirizza lin-nies: "Mur u oqgħod fuq li smajt." Din it-tidwira sarkastika fl-indirizz tissimbolizza ċ-ċirku vizzjuż tas-seksik, u l-Maltin tipiċi li jemmnu kulma jisimgħu mingħajr provi, kif tindika l-metafora, "u jekk kuċċarina tleqq ngħadduha b'deheb." Hawn Vella juża l-lingwaġġ popolari biex iwassal id-djuq ta' fehmiet ċerti nies.

Ir-rappreżentazzjoni tal-ħajja raħlija tisseddaq minn żewġ metafori li għandhom l-għeruq tagħhom fil-ħajja ta' kuljum: fil-versi "Fil-bar ta' taħt il-knisja/jonxru ħwejjeġ tal-mistħija," Vella jissellef espressjoni idjomatika Ingliża, "*to wash your dirty linen in public*," li tingħad bħala twiddiba lil dawk li jperrċu dak li hu privat. Il-metafora l-oħra hi tal-insib, "in-nisa jonsbu għan-nisa," li toffri riinterpretazzjoni ta' realtà fis-soċjetà moderna, l-omosesswalità, permezz tal-insib, biex toqgħod aktar fl-ambitu tradizzjonali Malti. Dan il-vers hu antitetiku ma' ta' qablu, "L-irġiel ma jaqbdux nisa," u jkompli jqanqal dan il-kuntrast bejn qabel u issa, it-tradizzjoni u l-modern, il-morali u l-immorali, u l-ironija tispikka aktar peress li din l-immoralità qed isseħħ fil-bar ta' taħt il-knisja. Il-ħajja matrimonjali tidher donnha xkiel, għax "Iċ-ċrieket issikkati/

madwar swaba' inkallati": Dawn iċ-ċrieket jindikaw sikkatura żejda fiż-żwieġ, imma l-ħmieġ ta' mas-swaba' donnu jindika l-ħmieġ morali ta' dak li qegħdin jagħmlu f'dal-bar magħruf għat-tbaħrid. Iċ-ċrieket, metafora tar-rabta taż-żwieġ, jibdew jinħallu ftit ftit huma u jerħu ruħhom fiż-żina l-miżżewġin.

Barra minn hekk, il-mara f'din il-lirika tal-Brikkuni tidher bħala kreatura inferjuri għal parti mis-soċjetà bil-vers "Ix-xogħol waħdu jurik." Il-pronom dimostrattiv "din" fl-anafora "Din donnha taf xi trid/Din qisha għafrid tal-qiegħ" iwaqqa' l-valur tal-mara wkoll. Din l-anafora tidwi kliem minn fomm in-nies, bħal donnu hemm kor magħmul mill-folla li tintervjeni. Għax il-mara m'għadhiex passiva u "taf xi trid," tixxebbah ma' dimonju, u dan, il-lirika tenfasizzah billi tikkwalifika li hu "tal-qiegħ," ewfemiżmu għall-infern.

Fl-istudju dekostruttiv ta' test letterarju, li fih l-istudjużi jżarmaw it-test mill-interpretazzjonijiet konvenzjonali tiegħu biex jaslu għal interpretazzjonijiet oħrajn, it-ton għandu rwol kruċjali għaliex jinħeba fl-isfond ta' kull għodda letterarja oħra bħala l-pedament li l-mekkaniżmi l-oħra jinbnew fuqu. Ebda metafora jew alliterazzjoni ma tirnexxi jekk ma tkunx f'relazzjoni kumplimentarja mat-ton, li jixhed il-qagħda tal-kittieba huma u jiktbu.

6. Konklużjoni

Minkejja li l-kanzunetta tal-Brikkuni hi miżgħuda b'elementi poetiċi b'saħħithom, nemmen li l-kanzunetta titlef mis-seħer tagħha meta jittiħdilha l-komponent ewlieni l-ieħor tagħha, il-mużika. Xi testi, bħat-tliet kanzunetti analizzati f'dan l-istudju, jirnexxilhom ikampaw waħedhom fuq paġna, f'kuntrast ma' kanzunetti b'xejra iżjed sempliċi bħal "Firien," imma fil-fehma tiegħi, fuq paġna jitilfu mis-sħuħija tagħhom bħala kanzunetta, anke għaliex il-poeżija hija kliem u *mużika* flimkien, filwaqt li l-lirika tal-kanzunetta tistrieħ ukoll fuq il-mużika għall-ħoss u r-ritmu li jipproduċu ħsus. Bħala poeżiji, "Ix-Xewk u x-Xwiek" hija rikka fil-metafora, "Il-Maħbuba l-Midruba" tinqeda sew bl-intertestwalità, u "Fil-Bar ta' Taħt il-Knisja" tistrieħ ħafna fuq l-ironija, iżda lkoll huma xhieda tal-ħadma makakka tal-kelma ta' Mario Vella.

Il-kumplessità fl-użu tal-istrateġiji letterarji li tidher fil-kanzunetta rikka tal-Brikkuni turi li mhux lakemm tinqata' linja ċara bejn il-lirika tal-kanzunetta u l-poeżija. 'Il quddiem tista' ssir riċerka fuq għadd ta' elementi, fosthom il-funzjoni tal-kantawtur, tal-kanzunetta u tal-poeżija fis-soċjetà, u kif dawn it-tnejn tal-aħħar joqorbu, jekk joqorbu, lejn xulxin, fil-kuntest ta' soċjetà u mument storiku partikolari.

Biblijografija

Allen, Graham. *Intertextuality.* Routledge, 2000.

Alter, Alexandra, et al. "Bob Dylan Wins Nobel Prize, Redefining Boundaries of Literature." *The New York Times,* www.nytimes.com/2016/10/14/arts/music/bob-dylan-nobel-prize-literature.html. Aċċessat fl-14 t'Ottubru 2017.

Il-Bibbja. Għaqda Biblika Maltija. It-Tieni Edizzjoni, 1996.

Brikkuni. *Kuntrabanda,* Temple Studios, 2008.

---. *Rub Al Khali,* Temple Studios, 2017.

---. *Trabokk,* Temple Studios, 2012.

---. "Yo FARSONS ... Nixtieq intenni mill-ġdid li l-esklużjoni tagħna mill-Festival tagħkom ..." *Facebook*. 9 ta' Mejju 2017, 12:50, www.facebook.com/34271372500/photos/a.10150704388507501.496755.34271372500/10156190271197501/?type=3&theater.

Cassar, Antoine. Kumment fuq artiklu ta' *The Malta Independent,* Facebook, 14 ta' Frar 2012, www.facebook.com/antoinecassar/posts/251707674908054.

Cooper, Wyn. "Words and Music: Three Stories." *The Poetics of American Song Lyrics.* Editjat minn Charlotte Pence. U.P. of Mississippi, 2012. 134-142.

Eliot, T. S. "Hamlet and His Problems." *The Sacred Wood and Major Early Essays*. Courier Corporation, 1997.

Gilmore, Mikal. "Why Bob Dylan Is a Literary Genius." *Rolling Stone,* www.rollingstone.com/music/features/why-bob-dylan-is-a-literary-genius-w454731.

Lakoff, George. "The Contemporary Theory of Metaphor." *Metaphor and Thought*. Editjat minn Andrew Ortony. Cambridge U.P., 1992.

Mifsud, Immanuel. "Meta l-Imqarbin Ikunu Bravi." *Facebook,* 2008. www.facebook.com/notes/brikkuni/meta-l-imqarbin-ikunu-bravi-recensjoni-ta-immanuel-mifsud/36710444279/.

Mifsud, Manwel. Intervista personali. 12 ta' Diċembru 2017.

Mizzi, Pawlu. "Fit-Trabokk mal-Brikkuni." *Tberfil*. 2012. tberfil.blogspot.com.mt/2012/02/fit-trabokk-mal-brikkuni.html.

Vella, Mario. "Tislijiet minn Brussell: Intervista ma' Mario Vella (Brikkuni)." *YouTube.* Intervistat minn Alex Vella Gera. Imtella' minn ereżija, 14 t'April 2012, www.youtube.com/watch?v=y8YeKphWTQk.

Vella, Mario, et al. *Ħbula Stirati*. 2007, hbulastirati.blogspot.com.mt/. 26 ta' Ottubru 2017.

Wormser, Baron u David Cappella. *Teaching the Art of Poetry: The Moves.* Routledge, 1999.